

Lausunto

15.5.2025

VN/7386/2025
VN/7386/2025-MMM-2

Suomen ympäristökeskus
kirjaamo@syke.fi
SYKE/2025/251

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto suunnitteluohjelmasta ja päähaasteista Norjan Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028–2033

Maa- ja metsätalousministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua suunnitteluohjelmasta ja päähaasteista Norjan Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028–2033. Ministeriö kiittää myös suomennetuista asiakirjoista. Vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman päivittämisen pohjaksi laadittu suunnitteluohjelma on rakenteeltaan selkeä ja siinä on kuvattu päivittämisen kannalta keskeiset kohdat. Päähaasteita koskeva asiakirja kuvaa vesienhoitoalueeseen kohdistuvat paineet riittävästi.

Yhteisellä kansainvälisellä vesienhoitoalueella yhteistyö Norjan ja Suomen viranomaisten kesken on tärkeää, vaikka maat laativatkin alueiltaan omat vesienhoitosuunnitelmat. Norjalla ja Suomella on pitkät perinteet yhteistyöstä rajavesistöjen hoidossa. Suomessa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on vesienhoitoalueen toimivaltainen viranomainen, joka huolehtii yhteistyöstä Tromssan ja Finnmarkin maakuntahallituksen kanssa. Yhteistyön lisääntyminen vesienhoidossa on parantanut arviointimenetelmien ja ympäristötavoitteiden yhtenäistämistä. Suunnitteluohjelmassa olisi voinut kuvata hieman enemmän mitä muutoksia suunnitteluprosessiin on tulossa edelliseen suunnittelukauden verrattuna.

Suunnitteluohjelmassa vesienhoitosuunnitelman valmistelu aikatauluineen on kuvattu hyvin. Prosessi on samankaltainen Suomen kanssa, joskin kuulemisten aikataulut eroavat ja voivat siten aiheuttaa yhteensovittamishaasteita.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on tunnistettu päähaasteita kuvaavassa asiakirjassa, samoin kuin tarve erottaa ilmastonmuutoksen vaikutukset vesistöihin ja muihin paineisiin muista ihmisen aiheuttamista vaikutuksista. Ilmastonmuutoksen sopeutumisesta ja sen vaikutusten seurannasta on tärkeää tehdä rajat ylittävää yhteistyötä laajemminkin kuin vain vesienhoidon osalta.

Tenojoki ja Näättämojoki ovat tärkeitä Atlantin lohen lisääntymisjokia. Vieraslajien ja kalatautien leviäminen Jäämereen laskeviin vesiin on vakava riski, jonka pienentäminen edellyttää toimenpiteitä. Kyttyrälohi on tunnistettu päähaasteiden asiakirjassa kohdassa 4.2. haitalliseksi vieraslajiksi. Vaikutusten kuvailuun tulisi ottaa mukaan myös lause siitä, että kyttyrälohen poistotoimenpiteet voivat aiheuttaa vesistön alkuperäisille vaelluskalalajeille haittaa joko sivusaalisuolaisuutena tai vaelluksen viivästymisenä ja siitä seuraavina energiatason laskuna. Tenon lohikantojen tila 2024 -raportissa (s. 96) on viitattu siihen, että Tenon kaltaisessa pitkässä joessa jo vähäinen smolttivaelluksen viivästys saattaa johtaa suurempaan kuolleisuuteen, kun vaelluspoikaset siirtyvät mereen. Vuoden 2023 seurannassa smolttien selviytyminen meressä romahti verrattuna aiempiin vuosiin. Eräs syy saattaa olla kyttyrälohien pyyntipato, jonka havaittiin viivästyttäneen lohen vaellusta ylä- ja alavirtaan.

Myös ravinteiden kulkeutuminen merestä jokeen kyttyrälohen mukana on tuotu esiin riskitekijänä. Karuissa niukkaravinteisissa joissa, kuten Teno, ravinteiden kulkeutuminen jokeen ei ole välttämättä pelkästään negatiivista, vaan voi parantaa joen tuotantokykyä, koska myös vaelluskalojen runsas kalastus ja siitä aiheutunut ravinteiden poistuminen on voinut heikentää kasvuolosuhteita.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Hallituskatu 3 A
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.mmm@gov.fi

Osastopäällikön sijainen, metsäneuvos	Erno Järvinen
---------------------------------------	---------------

Johtava vesitalousasiantuntija	Antti Parjanne
--------------------------------	----------------

Jakelu	Suomen ympäristökeskus
--------	------------------------

VN/7386/2025-MMM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Parjanne Antti 91245637M

2025-05-30

Järvinen Erno 91272350B

2025-05-30

Lausunto

02.06.2025

Asia: SYKE/2025/251

Lausuntopyyntö koskien suunnitteluohjelmaa ja päähaasteita Norjan Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028-2033

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Ympäristökeskus

Latokartanonkaari 11

00790, HELSINKI

Lausunnon pyytäjän diaarinumero SYKE/2025/251

Luonnonvarakeskuksen lausunto koskien suunnitteluohjelmaa ja päähaasteita Norjan Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028–2033

Suomen ympäristökeskus (Syke) on pyytänyt Luonnonvarakeskukselta (Luke) lausuntoa koskien Norjan ympäristövirastolta (Miljødirektoratet) vastaanottamansa ennakoilmoituksen mukaisesta suunnitteluohjelmasta ja päähaasteista Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämisestä vuosille 2028–2033. Norjan viranomaiset ovat toimittaneet ilmoituksen Sykelle YK:n Euroopan talouskomission yleissopimukseen valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (SopS 67/1997, Espoon sopimus) liitetyn strategista ympäristöarviointia koskevan pöytäkirjan (SopS 69/2010) 10 artiklan nojalla. Osana päivitystyötä suunnitelmasta laaditaan strateginen ympäristöarviointi. Luke esittää lausunnossaan huomionsa koskien suunnitteluohjelmasta ja tunnistetuista päähaasteista.

Lausunto

i. Suunnitteluohjelma

Vesienhoitosuunnitelman luonnoksessa käsitellään keskeisiä teemoja kattavasti, mutta ehdotettujen selvitysten sisältö ja laajuus kuvataan pintapuolisesti ja suunnitelman päivitystarpeet jäävät osin epäselviksi. Jotta suunnitelman vaikuttavuutta voidaan arvioida luotettavasti, on tärkeää esittää selvitystarpeet yksiselitteisesti ja konkreettisesti.

- Maankäyttö ja ympäristökuormitus

Alueella on havaittavissa kasvavaa painetta erityisesti turismin ja alueellisen maanpuolustustoiminnan lisääntymisen myötä. Tämä kehitys lisää jätevesijärjestelmien kuormitusta, liikenteen määrää sekä maaston ja vesistöjen rasiutusta. Kuntien valmius vastata näihin haasteisiin on vaihtelevaa, ja eri tekijöiden kumulatiiviset vaikutukset voivat muodostua merkittäväksi uhaksi erityisen herkissä (sub)arktisisissa ympäristöissä. Näiden vaikutusten tunnistaminen ja hallinta edellyttävät kokonaisvaltaista lähestymistapaa.

- Tietopohjan vahvistaminen

Nykyisen tietopohjan laajentaminen vaatii merkittäviä lisäresursseja. Tämän vuoksi on tärkeää hyödyntää olemassa olevaa tietoa tehokkaasti ja edistää skenaario- ja mallinnusmenetelmien tehokasta käyttöä. Näin mahdollistetaan vaikutusten arviointi myös tietopuutteilla alueilla.

- Yhteistyön vahvistaminen

Suunnitelmassa voisi nostaa esiin hyvänä esimerkkinä hyvin toimivaa ja pitkäjänteistä tutkimuslaitosten välistä tiivistä yhteistyötä tiedon tuotannossa ja seurantamenetelmien yhteensovittamisessa. Yhteistyöllä tuotetun tutkitun tiedon hyödyntäminen rajat ylittävässä päätöksenteossa on helpompaa, ja sieltä opitut hyvät käytännöt ja yhteistyömallit tulee tunnistaa ja ottaa laajemmin käyttöön myös viranomaisten välisessä yhteistyössä.

- Kokonaisvaltainen näkökulma ja vaelluskalakannat

Vesienhoidon tulee ulottua valuma-alueilta rannikolle ja merelle saakka. Tämä on erityisen tärkeää vaelluskalakantojen kannalta, jotka tarvitsevat elinkiertoa aikana kaikkia vesiekosysteemejä. On tärkeää tunnistaa, että kalastus ei ole ainoa uhka vaelluskaloille, vaan ihmistoiminnan vaikutukset ulottuvat laajasti koko elinkiertoon. Rajavesistöissä tarvitaan rajat ylittäviä toimenpiteitä ja yhteisymmärrystä vaelluskalakantojen elvyttämiseksi.

ii. Päähaasteet

- Vieraslajit

Vieraslajien nimeäminen suurimmaksi uhaksi vesienhoitoalueen ekologiselle tilalle vaikuttaa liioitellulta, kun otetaan huomioon alueella vaikuttavat muut merkittävät tekijät, kuten vesivoimatuotanto ja vesiviljely. Tällainen väite vaatii tuekseen selkeää ja vertailukelpoista näyttöä vaikutusten mittakaavasta, mitä ei käytännössä ole saatavilla. Kyttyrälohi (*Oncorhynchus gorbuscha*) on merkittävä vieraslajikysymys Norjan jokivesistöissä, mutta esim. padottua Paatsjokea tämä laji ei

koske lainkaan, ja Näätämöjoessakin sen leviämistä rajoittaa merkittävästi Kolttaköngäs mikäli kyttyrälohen poistamista jatketaan könkään ohittavassa kalatiessä. Tenon vesistössä kyttyrälohi on merkittävä tekijä, mutta suuri mahdollinen vaikutus on myös kyttyrälohen vaelluksen estämiseksi rakennetulla patorakenteella, joka saattaa olla riski alkuperäisille vaelluskaloille. Kyttyrälohta ja sen mahdollisia vaikutuksia kuvataan laajasti, mutta vain yleisesti, eikä asian merkittävyyttä juuri tämän vesienhoitoalueen osalta tarkastella tai arvioida lainkaan.

Muikku (*Coregonus albula*) ja muut Paatsjoen vesistön vieraslajit ovat jo sangen vanhaa perua, eikä niiden vaikutuksen odoteta ainakaan kasvavan tulevaisuudessa. Esimerkkinä mainittu mutu (*Phoxinus phoxinus*) ei ole vieraslaji tällä vesienhoitoalueella, vaan kuuluu alkuperäiseen kalalajistoon. Tällaiset virheet perustiedoissa voivat heikentää suunnitelman uskottavuutta ja viestivät tarpeesta tarkempaan biologiseen asiantuntemukseen.

- Vesivoima

Vesivoiman vaikutuksia käsittelevä osuus jää yleisluontoiseksi eikä tarjoa riittävästi konkreettista tietoa. Esimerkiksi maininta siitä, että vesivoimaan liittyvillä toimenpiteillä on "kuudenneksi suurin vaikutus" jää irralliseksi ilman tarkennusta siitä, mihin vaikutuksiin viitataan ja mitä nämä toimenpiteet konkreettisesti ovat.

Paatsjoen vesistöalueella vesivoiman vaikutukset ovat merkittäviä, ja niiden yksityiskohtainen tarkastelu on välttämätöntä, erityisesti vaelluskalojen elinympäristöjen ja vaellusyhteyksien kannalta. Tarvitaan selkeämpiä toimenpide-ehdotuksia ja vaikutusarvioita.

- Matkailu ja virkistyskäyttö

Matkailun ja virkistyskäytön vaikutuksia käsitellään suppeasti, keskittyen lähinnä kalastukseen ja Tenon kalastusrajoituksiin. Tämä ei kata ilmiön koko laajuutta. Matkailun kasvu näkyy muun muassa moottorikelkkailun ja veneilyn lisääntymisenä, jätehuollon ja sanitaation haasteina, sekä roskaamisena ja häiriöinä herkissä luontokohteissa. Nämä tekijät vaikuttavat vesien tilaan ja sitä kautta kalakantoihin ja muihin vesiekosysteemin osiin. Matkailun vaikutukset tulisi tunnistaa omana kokonaisuutenaan eikä ainoastaan osana urbanisaatiota tai kalastusta. Matkailun merkitys esimerkiksi jätevesien, maankäytön, vieraslajien, tautien ja liikenteen vaikutuksissa (jotka jäävät tässä tuntemattomiksi) tulisi kyetä selvittämään (kuva 9. Päähaasteet).

Päähaasteet on pääosin tunnistettu oikeasuuntaisiksi, mutta dokumentin esitystapa on paikoin epätarkka ja vaikutusten merkittävyyden arviointi jää perustelematta. On tärkeää, että vaikutusten arviointikriteerit esitetään läpinäkyvästi, jolloin eri toimintojen vaikutuksia voidaan vertailla johdonmukaisesti. Matkailu ja sen moninaiset vaikutukset tulisi huomioida omana kokonaisuutenaan laajemmin kuin virkistyskalastuksen näkökulmasta.

iii. Yhteenveto

Luke pitää tärkeänä, että Norjan Tenon, Näätämöjoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen suunnitteluohjelmassa esitetyt selvitystarpeet täsmennetään ja vaikutusten arviointikriteerit esitetään läpinäkyvästi. Lausunnossa korostetaan erityisesti kasvavan matkailun ja muun liikenteen aiheuttaman ympäristökuormituksen kokonaisvaltaista huomiointia, tietopohjan vahvistamisen tarvetta, tutkimusyhteistyön merkitystä sekä vaelluskalakantojen suojelun rajat ylittävää lähestymistä. Vieraslajien vaikutukset ovat toki alueellisesti merkittäviä, mutta merkittävyydeltään

vähäisempiä suhteessa muihin uhkiin, kuten vesivoimaan ja muihin ihmistoiminnan vaikutuksiin. Matkailun vaikutukset vesiekosysteemeihin tulisi tunnistaa laajemmin ja käsitellä omana kokonaisuutenaan. Kokonaisuutena päähaasteet on tunnistettu oikeansuuntaisesti, mutta esitystapa kaipaa selkeytystä.

Thessler Sirpa
Luonnonvarakeskus

Erkinaro Jaakko
Luonnonvarakeskus

Asia: SYKE/2025/251

Lausuntopyyntö koskien suunnitteluohjelmaa ja päähaasteita Norjan Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028-2033

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Viite: Lausuntopyyntö 7.3.2025 SYKE/2025/251

Suunnitteluohjelma ja päähaasteet Norjan Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028-2033

Hankkeen kuvaus

Suomen ympäristökeskus pyytää lausuntoja ja mielipiteitä työohjelmasta koskien Norjan Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitosuunnitelman suunnitteluohjelmaa ja päähaasteita.

Norjan Finnmarkin maakunta (Finnmark fylkeskommune) päivittää Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaa vuosille 2028–2033. Alueellisen vesienhoidon suunnittelun tarkoituksena on edistää vesiympäristöjen suojelua ja kestäväää käyttöä kokonaisvaltaisesti. Pää tavoitteena on kaikkien vesien hyvän tilan saavuttaminen.

Vesienhoitosuunnitelman päivittämisen pohjaksi on laadittu suunnitteluohjelma sekä päähaasteita koskeva asiakirja, jonka tarkoituksena on muun muassa antaa yleiskuva ympäristön tilasta ja ihmisten vaikutuksista vesiympäristöön vesienhoitoalueella. Suunnitteluohjelman pohjalta

valmistellaan vesienhoitosuunnitelmaehdotus ja sen toimenpideohjelma sekä toteutetaan ympäristöarviointi. Kuuleminen näistä järjestetään vuonna 2026.

Tenon-Näätämöjoen-Paatsjoen vesienhoitoalue on määritelty kansainväliseksi vesienhoitoalueeksi. Tämä tarkoittaa, että vesienhoitoviranomaisen tulee tehdä yhteistyötä naapurivaltioiden toimivaltaisen viranomaisen kanssa tavoitteena yhteisten ratkaisujen käyttöönotto, niin että toivottu ympäristön tila voidaan saavuttaa koko valuma-alueella. Osa Tenosta, Näätämöjoesta ja Uutuanjoesta on Suomessa. Osia Paatsjoen ja Vuoremijoen valuma-alueista on Venäjällä. Norjan osuus vesienhoitoalueesta on kooltaan noin 20 000 km².

Suunnitteluohjelmassa on esitetty suurempaan huomiota vaativiksi aiheiksi suunnittelukaudella mm. maankäyttö ja vesiympäristön huomioon ottaminen, tietopohja vesiympäristöstä, ennallistamistoimenpiteet, yhteiskunnan ja käyttäjien intressit sekä yhteistyö valtion rajat ylittävissä vesiympäristöissä. Näiden lisäksi erityishuomiota on kiinnitetty ilmastomuutokseen ja muuttuvaan ilmastoon sopeutumiseen.

Vesienhoitoalueeseen kohdistuviksi vaikutuksiksi on tunnistettu kaukokulkeuma, vieraslajit ja taudit, vesivoima, matkailu- ja virkistyskäyttö, liikenne, jätevesi, urbanisoituminen, teollisuus, maanviljely sekä muovisaasteet ja ilmastomuutos. Energiantuotannon lisääntyminen, öljy- ja kaasulöydöt, meriviljely ja kaivostoiminta on tunnistettu sellaisiksi yhteiskunnan kehityssuunniksi, jotka voivat johtaa uusiin tai muuttuneisiin vaikutuksiin vesiympäristössä, ja joilla voi olla seurauksia sille, missä ja milloin ympäristötavoitteet voidaan saavuttaa.

Suhde Lapin maakuntakaavoitukseen

Lapin yleispiirteinen maankäyttö on tällä hetkellä ratkaistu Pohjois-Lapin maakuntakaavalla 2040 sekä Rovaniemen ja Itä-Lapin, Tunturi-Lapin ja Länsi-Lapin maakuntakaavoilla. Vaihemaakuntakaavoista voimassa ovat Lapin meri- ja rannikkoalueen tuulivoimamaakuntakaava, Rovaniemen vaihemaakuntakaava, Kemi-Tornio alueen ydinvoimamaakuntakaavan osittainen kumoaminen ja osin Kemi-Tornio alueen ydinvoimamaakuntakaava, Soklin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaava ja Suhangon kaivoshankkeen vaihemaakuntakaava.

Lapin maakuntakaavoituksessa vesienhoito huomioidaan siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää, kiinnittäen huomiota maakunnan oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin. Vesienhoidon tavoitteet on pyritty Lapin viimeisimmissä osa-alueittaisissa kokonaisuusmaakuntakaavoissa huomioimaan osana alueen nykytilan kuvausta ja tavoitteenasetantaa sekä arvioimalla maakuntakaavan vaikutuksia pinta- ja pohjavesiin sekä kaavan suhdetta vesienhoidon suunnittelun tavoitteisiin. Maakuntakaava suunnittelumääräyksineen ohjaavat yksityiskohtaisempaa suunnittelua, kuten yleiskaavoitusta. Maakuntakaavan rooli Suomessa on eri

intressejä yhteensovittava, yksittäisten hankkeiden luvat ratkaistaan muissa lakisääteisissä lupamenettelyissä.

Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 Näättäjäjoki ja Tenojoki lohien levinneisyysalueella sekä näiden sivujoet on osoitettu arvokas vesistö -merkinnällä (av 6584). Merkintä perustuu kaavassa osoitettujen vesistöjen lohi- ja taimenkantojen suojelubiologiseen ainutlaatuisuuteen sekä Suomessa, että maailmalaajuisesti. Pohjois-Atlantin lohikannat ovat taantuneet jo pitkään sekä Euroopassa että Pohjois-Amerikassa. Merkinnän varausperuste on valtakunnallisesti uhanalaisen eliölajiston, luonnon monimuotoisuuden ylläpidon ja kalastuksen kannalta erityisen arvokas virtavesistö. Kehittämisperiaatteena on turvata vesistön erityiset luonnon- ja kalastusarvot. Merkintään on liitetty suunnittelumääräys ”Vesistöalueen ympäristön suunnittelussa ja käytössä on huolehdittava, ettei vesistöjen tilaan vaikuttavissa toimenpiteissä vesistön erityisiä luonnon- ja kalastusarvoja heikennetä”.

Lapin liiton hallitus päätti 2.12.2024 käynnistää Lapin turvallisuus- ja liikennevaihemaakuntakaavan 2050 laatimisen, kuuluttaa vaihemaakuntakaavan vireille sekä asettaa osallistumis- ja arviointisuunnitelman nähtäville. Lapin turvallisuus- ja liikennevaihemaakuntakaava 2050 kuulutettiin vireille 24.1.2025. Vaihemaakuntakaavan tavoitteena on päivittää geopoliittisen tilanteen vuoksi voimassa olevia maakuntakaavoja ja vastata maankäytön suunnittelun osalta toimintaympäristön muutoksiin erityisesti liikennejärjestelmän ja turvallisuuden osalta. Vaihemaakuntakaavassa voidaan osoittaa myös muita kaavaprosessin aikana esille tulleita tarpeita. Lisäksi Lapin liitossa on vireillä kolmen kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavoitukset.

Lapin liiton viraston näkemys

Lapin liitto kiittää mahdollisuudesta lausua suunnitteluohjelmasta ja päähaasteista. Tenon- Näättäjäjoen-Paatsjoen vesienhoitoalueen vesistöt ovat Suomen ja Norjan yhteisiä vesistöalueita, ja on tärkeää, että vesienhoitosuunnittelua koordinoidaan yhteistyössä ja toimenpiteitä yhteensovitetaan rajat ylittävästi. Suunnitteluohjelmasta olisi hyvä käydä selville, millä tavalla vesienhoitosuunnitelmia on tarkoitus koordinoida Suomen ja Norjan välillä ja miten kansainvälisessä kuulemisessa annetut lausunnon vaikuttavat vesienhoitosuunnitelmaan.

Lapin liiton näkemyksen mukaan kuulemisaineistossa on tunnistettu ansiokkaasti vesien tilaan nykyisellään vaikuttavia tekijöitä sekä yhteiskunnallisia kehityskulkuja, jotka voivat jatkossa vaikuttaa vesiympäristön tilaan. Lapin liitto kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin kokonaisuuksiin:

- Kyttyrälohi on tunnistettu kuulemisasiakirjoissa haitalliseksi vieraslajiksi. Tenojoki ja Näättäjäjoki ovat tärkeitä Atlantin lohien lisääntymisjokia. Pohjois-Atlantin lohikannat ovat

taantuneet jo pitkään sekä Euroopassa että Pohjois-Amerikassa. Monia kantoja on menetetty ja osa on sukupuuton partaalla. Tenon lohi on kaikista monimuotoisin lohikanta maailmassa, mutta sielläkin useat osakannat ovat taantuneet dramaattisesti. Tenon lohella on erittäin suuri kansainvälinen suojeluarvo. Myös Näättämön lohella on kansainvälistä suojeluarvoa.

Lapin liitto korostaa, että Tenojoen lohella on myös kulttuurista, sosiaalista ja ekonomista merkitystä. Lohenkalastusta on Tenon lohikantojen heikon tilan takia jouduttu rajoittamaan jo neljänä kesänä peräkkäin. Lohenkalastuksen täyskiellolla on ollut negatiivisia vaikutuksia paikallisyhteisölle sekä loheen liittyvän perinnetiedon ylläpitämiselle. Lohenpyynti liittyy myös kuntien kannalta tärkeisiin elinkeinoihin, kuten matkailuun. Lapin liitto pyytää huomioimaan, että Tenojokeen voimallisesti leviävä vieraslaji, kyttyrälohi sekä sen torjunta voi entisestään heikentää Atlantin lohen elinolosuhteita Tenojoessa.

- Lapin liitto haluaa kiinnittää huomiota meriviljelyn vaikutuksiin Atlantin lohelle. Viljelyperäisten kalojen karkaaminen laitoksilta muodostaa vakavan uhkan Atlantin lohen geeniperimälle. Lisäksi riskinä on kalanviljelylaitoksissa kasvatettavien lohien loiseläimet. Esimerkiksi (*Gyrodactylus salaris*) iholoinen on erittäin vaarallinen Atlantiin ja Jäämereen vaeltaville lohikannoille ja päästessään Tenoon tai Näättämöön se todennäköisesti romahduttaisi niiden arvokkaat merilohikannat muutamassa vuodessa.
- Suomen Lappi sekä Norjan pohjoiset alueet ja näiden (vesi)luonto on pohjoisesta sijainnistaan sekä luonnonmaantieteellisten ominaispiirteittensä takia erityisen herkkä ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Arktiset alueet lämpenevät noin neljä kertaa globaalia keskiarvoa nopeammin. Lapin liitto pitää hyvänä lähtökohtana, että ilmastonmuutos ja muuttuneeseen ilmastoon sopeutuminen on otettu monipuolisesti huomioon kuulemisasiakirjoissa. Lapin liitto katsoo myös, että ilmastonmuutoksen vaikutuksia tulisi pyrkiä myös vesienhoitosuunnitelmissa avaamaan tarkemmin osana tila-arviota ja ympäristötavoitteen asetantaa.
- Lapin liitto haluaa kiinnittää huomiota myös paineisiin, jotka nousevat tarpeesta hillitä ilmastonmuutosta ja toisaalta paineisiin, jotka nousevat tarpeesta turvata aine- ja energiaomavaraisuutta. Tällaisia paineita on lueteltu ansiokkaasti kuulemisasiakirjoissa. Näiden hankkeiden yhteisvaikutuksista pinta- ja pohjavesiin tarvitaan lisätietoa ja ne tulisi ottaa huomioon vesienhoidon suunnittelussa. Tietopohja vaikutuksista ja vesistöjen kantokyvystä voisi auttaa esimerkiksi kaavoituksessa tehtävää yhteensovittamista merkittävästi.
- Kuulemisasiakirjojen mukaan vesimuodostumien ympäristön tilatiedon tarkkuus on voittopuoleisesti keskinkertainen tai matala. Lapin liitto korostaa puhtaan veden merkitystä mm. huoltovarmuudelle erityisesti nyt kun Euroopan pohjoisimmat osat ovat geopolitiikan keskiössä ja kannustaa hankkimaan riittävät perustiedot vesienhoidon toteuttamiseksi sekä huomioimaan puhtaan veden merkityksen huoltovarmuuden osalta.

Lapin liiton virastolla ei ole muilta osin huomautettavaa lausunnolla olevista asiakirjoista.

LAPIN LIITTO

Peuraniemi Minttu
Lapin liitto

Asia: SYKE/2025/251

Lausuntopyyntö koskien suunnitteluohjelmaa ja päähaasteita Norjan Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028-2033

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen ympäristökeskus pyytää Saamelaiskäräjiltä lausuntoa Norjan ympäristöviraston ennakoilmoitukseen suunnitteluohjelmasta ja päähaasteista Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028–2033. Osana päivitystyötä suunnitelmasta laaditaan strateginen ympäristöarviointi. Alueellisen vesienhoidon suunnittelun tarkoituksena on edistää vesiympäristöjen suojelua ja kestäväää käyttöä kokonaisvaltaisesti. Pää tavoitteena on kaikkien vesien hyvän tilan saavuttaminen. Saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan on turvattu Suomen perustuslaissa. Saamelaisen luontoperustaisen kulttuurin edellytyksenä on hyvä vesien tila, ja puhtaat vedet ovat myös osa saamelaista kulttuuriympäristöä. Saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin ja -kulttuuriin kuuluvat poronhoito ja kalastus ovat olennainen osa saamelaisten omavaraistaloutta ja ruokaturvaa. Puhtaat vedet mahdollistavat luonnonlaitumiin perustuvan poronhoidon ja ne ovat myös välttämättömiä arktisten karujen vesien kalastolle.

Saamelaisten kotiseutualueella luonnonvedet on luokiteltu pääosin erinomaiseen tilaan. Kullankaivuutoiminnan vaikutuspiirissä oleva Ivalojoen – Sotajoen alue kuuluu Paatsjoen päävesistöalueeseen ja se on luokiteltu erinomaista alempaan hyvään tilaan. Kullankaivuu koskettaa alueen vesistöistä Ivalojoen aluetta ja erityisesti siihen laskevia Sotajokea, Palsinojaa ja Tolosjokea. Inarijärvi on säännöstelty ja siihen kohdistuu mm. pistekuormitusta yhdyskuntien jätevesienpuhdistuksesta. Tenon ja Inarijärven valuma-alueet koskevat merkittävää osaa saamelaisten kotiseutualueesta Inarin ja Utsjoen kunnissa. Teno sivuvesineen on sekä kulttuurisesti että elinkeinollisesti merkittävä vesistö saamelaisille. Sama koskee Inarijärveä ja siihen laskevia jokia.

Saamelaisten kotiseutualueen vesienhoidolliset kysymykset koskevat pääosin erinomaisen ja hyvän tilan turvaamista, sekä vesien tilaan kohdistuvien riskien ennakoinnista ja niiden lieventämisestä.

Vesienhoidon toimenpiteiden vaikutusten tarkasteluun kuuluu myös saamelaisten oikeuksien toteutumisen näkökulma. Poronhoitoa koskevien ympäristönsuojelumääräysten mukaan toiminta tulee järjestää siten, että ympäristön pilaantuminen voidaan ehkäistä ennakolta. Porojen ruokkiminen 1-luokan pohjavesialueilla tai vesistöjen jälle tai sen välittömään läheisyyteen on kielletty huomioiden myös tulvaolosuhteet.

Inarijärven valuma-alueelle sijoittuvan kullankaivuun vesistövaikutusriski tulee huomioida suunnitelmassa. Kullanhuuhdonta-alueet ovat altistuneita maa-aineksen huuhtoutumiselle läheisiin vesistöihin. Vesistökuormituksen riskiin vaikuttavat lisääntyneet rankkasateet, kausittainen sademäärien kasvu ja lämpötilan vaihtelut yhdessä kaivuualueiden kasvillisuudesta paljaan maapohjan kanssa. Vesienhoidon suunnittelussa Ivalojoen valuma-alueen pintavesimuodostumien kullanhuuhdonnan vaikutuspiirissä olevat vedet tulee säilyttää vähintään hyvässä tilassa. Erinomaisen tilan putoaminen hyvään tilaan on ollut jo huomattava muutos karujen kylmien vesin osalta. Vesimuodostumatason arviot perustuvat myös varsin suppeaan aineistoon, mikä lisää epävarmuutta vallitsevan ekologisen tilan riittävästä kartoituksesta, ja siten kalakantojen elinympäristöjen elinkelpoisuuden luotettavasta arvioimisesta.

Kullankaivuun vesistövaikutusten syynä ovat rantavyöhykkeen ja jokiuomien rakenteelliset muutokset, joiden vuoksi hienojakoista kiintoainetta sekä maaperän metalleja vapautuu veteen. Seurauksena ovat samentumat, veden lämpeneminen ja laadun muuttuminen, sekä pohjan liettyminen ja kalaston elinympäristöjen heikkeneminen. Tilastollisesti lisääntyneet rankkasateet ja muut ilmastomuutokseen yhdistetyt ilmiöt lisäävät Inarijärven vaelluskalakantoihin kohdistuvia riskejä. Koneellisten kullanhuuhdontalupien haltijat ovat veloitettuja liittymään vesistötarkkailuohjelmaan. Näytteenotossa pyritään välttämään tulvavesiä. Vaikutustarkkailun näytteet otetaan Lapin kullankaivajien liiton toimesta kahdesti vuodessa viikoilla 26–28 ja toiset viikoilla 31–33, vuonna 2024 havaintopaikkoja oli 23 kpl. Koneellisen kullankaivuun vaikutusalueella on selkeä tarve riippumattoman tahon toimesta toteutetulle tehostetulle seurantaohjelmalle. Seurannassa tulisi myös huomioida kullankaivuualueiden alttius huuhtoumille, tulvavesitilanteet ja rankkasateiden jälkeinen virtaama, koska varsinkin tällöin voi olettaa aiheutuvan suurempia huuhtoumia.

Saamelaiskäräjät näkee tärkeäksi, että vieraslaji kyttyrälohta saataisiin pyytää mahdollisimman vapaasti niin saamelaisten, paikallisten kuin matkailijoidenkin toimesta. Kyttyrälohi on hyvä ruokakala tietyn ajan ja sen hyödyntämiskeinojen kehittämisestä on mahdollista saada taloudellista hyötyä Suomeen. Kyttyrälohen pyynti edesauttaa Atlantin lohen tilannetta ja mitä vähemmän vesistöön jää kaloja mätänemään, sitä vähemmän koituu rehevöittävää vaikutusta Tenon vesistöön.

Vesienhoitosuunnitelman ympäristöarvioinnin laativalta taholta tulee edellyttää saamelaisia, saamelaiskulttuuria ja saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksia koskevaa osaamista. Saamelaiskulttuuriin kohdistuvat vaikutukset ovat läheisessä suhteessa luonnon monimuotoisuuden kohdistuviin vaikutuksiin.

Niska Leena
Saamelaiskäräjät

Asia: SYKE/2025/251

Lausuntopyyntö koskien suunnitteluohjelmaa ja päähaasteita Norjan Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028-2033

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen riistakeskus kiittää mahdollisuudesta lausua suunnitteluohjelmasta ja päähaasteista Norjan Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028–2033.

Suomen riistakeskus haluaa nostaa esille, että kyseisten vesistöjen ympäristössä elävä haitallinen vieraslaji minkki olisi syytä huomioida suunnitteluohjelmassa. Lajilla voi olla osaltaan vaikutusta vesistöissä elävään eläimistöön ja minkki voi olla uhkana paikallisille lajeille ja luonnon monimuotoisuudelle. Minkkikanta ei todennäköisesti nykyisellään ole kyseisten vesistöjen varressa erityisen runsas, mutta Suomen riistakeskuksen tietojen mukaan minkkejä pyydetään ja saadaan saaliiksi kaikista ohjelman vesistöistä.

Lisäksi Suomen riistakeskus nostaa esille alueelle jossain määrin potentiaalisena vieraslajina kanadanmajavan. DNA-näytteistä lajilleen määritettyjen näytteiden perusteella pohjoisin majavahavainto on Suomen puolelta Enontekiöltä euroopanmajavasta. Majavista on kuitenkin yksittäisiä havaintoja jopa Inarin korkeudelta saakka, eikä näistä havainnoista ole saatu DNA-näytteitä, joilla olisi voitu määrittää kumpaaako lajia alueen yksilöt ovat olleet. Lisäksi Venäjän puoli on suhteellisen tuntematonta. Suomen riistakeskuksen tietojen perusteella Kuolan niemimaalla on esiintynyt euroopanmajavia, mutta toisaalta Sallan-Savukosken korkeudelle on levittäytynyt idästä ja etelästä kanadanmajavia.

Tossavainen Sami
Suomen riistakeskus Lappi

Rajavartiolaitoksen esikunta

Raja- ja meriosasto

03.06.2025

Suomen ympäristökeskus

Suomen ympäristökeskuksen lausuntopyyntö 7.3.2025 (SYKE/2025/251)

Suunnitteluohjelma ja päähaasteet Norjan Tenon, Näätämöjoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028-2033

Rajavartiolaitoksen esikunta on perehtynyt lausuntopyynnön aineistoon. Asiakirjojen perusteella Rajavartiolaitos ei löydä vaikutuksia rajaturvallisuuden ylläpitämiseen ja sen vuoksi todetaan, ettei Rajavartiolaitoksella ole lausuttavaa asiaa.

Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö

Kontra-amiraali

Tom Hanén

Raja- ja meriosaston osastopäällikkö

Prikaatikenraali

Mika Rytönen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Rajavartiolaitos 03.06.2025 klo 09:29. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Asia: SYKE/2025/251

Lausuntopyyntö koskien suunnitteluohjelmaa ja päähaasteita Norjan Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028-2033

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Ministeriöllä ei ole asiaan lausuttavaa.

Lahdenranta Sanna
Sosiaali- ja terveysministeriö

Kirje

7.4.2025

VN/7384/2025
VN/7384/2025-LVM-2

Suomen ympäristökeskus (Syke)

Asianumero: SYKE/2025/251

LVM:n lausunto Suomen ympäristökeskuksen lausuntopyyntöön koskien suunnitteluohjelmaa ja päähaasteita Norjan Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028-2033

Ympäristöministeriö on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriöltä lausuntoa otsikon mukaisessa asiassa.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa, ettei sillä ole lausuttavaa asiassa.

osastopäällikkö, ylijohtaja

Sabina Lindström

neuvotteleva virkamies

Laura Sarlin

Liitteet

-

Jakelu

Suomen ympäristökeskus (Syke)

Tiedoksi

Postiosoite
Postadress
Postal Address

Liikenne- ja viestintäministeriö

PL 31
00023 Valtioneuvosto**Käyntiosoite**
Besöksadress
OfficeEteläesplanadi 4
Helsinki**Puhelin**
Telefon
Telephone0295 16001
+358 295 16001**Faksi**
Fax
Fax**s-posti, internet**
e-post, internet
e-mail, internetkirjaamo.lvm@gov.fi
lvm.fi

Keneltä: "Hietamäki Kati (Tukes)" <Kati.Hietamaki@tukes.fi>
Lähetetty: tiistai 18. maaliskuu 2025 12.30.20
Kenelle: "Syke Kirjaamo" <Kirjaamo@syke.fi>
Aihe: Lausuntopyyntöne asiassa SYKE/2025/251

Hei,
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) ei anna lausuntoa asiassa.

Terveisin

Kati Hietamäki

Ryhmäpäällikkö, Teolliset prosessit | Head of Unit, Industrial Processes

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
Finnish Safety and Chemicals Agency
Opastinsilta 12, 00520 Helsinki
Puh. 029 505 2011 | Tel. +358 29 5052 011
kati.hietamaki (at) tukes.fi

Tiedolla turvallisuutta – vastuullisemmat yritykset ja kuluttajat.

[Tukes.fi](https://tukes.fi) | [LinkedIn](#) | [Facebook](#) | [Instagram](#) | [X](#) | [YouTube](#)

Asia: SYKE/2025/251

Lausuntopyyntö koskien suunnitteluohjelmaa ja päähaasteita Norjan Tenon, Näättämojoen ja Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman päivittämiseksi vuosille 2028-2033

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Paliskuntain yhdistyksellä ei ole asiaan lausuttavaa.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Matti Riipi

puheenjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Maaren Angeli, maaren.angeli@paliskunnat.fi, +358 40 6858958

Valkama Sirpa
Paliskuntain yhdistys